

ISSN NO-2231-4342

त्रिमूर्ती पावन प्रतिष्ठान शिक्षण संस्थेचे

त्रिमूर्ती कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, त्रिमूर्तीनगर,
नेवासा फाटा, ता. नेवासा, जि. अहमदनगर

Multi Disciplinary International Research Journal Peer Reviewed
January 2024 Special Issue

प्राचीन व मध्ययुगीन विभाग शोधनिबंध संग्रह खंड - १

अखिल महाराष्ट्र इतिहास परिषद

३१ वे राष्ट्रीय अधिवेशन
दि. १९ व २० जानेवारी २०२४

ISSN NO. 2231-4342

शोधनिबंध संग्रह २०२४

**Peer Reviewed
Multi Disciplinary International Research Journal
January 2024 Special Issue**

प्रमुख संपादक

डॉ. अरुणा मोरे

अध्यक्षा

अखिल महाराष्ट्र इतिहास परिषद

प्रकाशक

प्राचार्य डॉ. सी. एस. आरसुळे

त्रिमूर्ती कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, त्रिमूर्ती नगर,

नेवासा फाटा, जि. अहमदनगर

मुद्रक :- गणेश आर्ट, अहमदनगर

आवृत्ती :- प्रथम

दि. :- १९/०१/२०२४

- या शोधनिबंध संग्रहात प्रकाशित झालेल्या शोधनिबंधातील मतांशी संपादक व प्रकाशक सहमत असतीलच असे नाही. ती मते त्या-त्या संशोधकाचीच समजावीत.

ISSN NO. 2231-4342

शोधनिबंध संग्रह २०२४

अखिल महाराष्ट्र इतिहास परिषद

-: कार्यकारी मंडळ :-

अध्यक्ष	: - डॉ. अरुणा मोरे
उपाध्यक्ष	: - डॉ. शिवराज बोकडे
कार्यवाह	: - प्राचार्य डॉ. सोपान जावळे
उपकार्यवाह	: - डॉ. अशोक कानडे
खजिनदार	: - डॉ. कविता तातेड
कार्यकारिणी सदस्य:-	

१] प्राचार्य डॉ. प्रशांत कोटे	२] श्री. रमेश चंदनकर
३] प्रा. डॉ. संजय पाटील	४] प्रा. डॉ. वैशाली भाकरे
५] प्रा. डॉ. शहाजहान शेख	६] प्रा. डॉ. सोमनाथ कदम

निमंत्रित सदस्य:-

१] प्रा. नामदेव गरड	२] डॉ. नारायण गवळी
३] डॉ. उर्मिला क्षीरसागर	४] प्रा. डॉ. रविंद्र सातभाई
५] प्रा. डॉ. संजय पाईकराव	

सल्लागार समिती:-

१] डॉ. जयसिंगराव पवार	२] डॉ. पी. एन. देशमुख
३] डॉ. बी. डी. कुलकर्णी	४] डॉ. ग. का. माने
५] प्राचार्य डॉ. सोमनाथ रोडे	६] डॉ. सर्जेराव भामरे
७] डॉ. तुकाराम पाटील	८] डॉ. सतीश कदम

६३	प्रा. सुमन लक्ष्मणराव केंद्रे	यशवंतराव चव्हाण यांचे महाराष्ट्राच्या शैक्षणिक विकासातील योगदान	३८७-३९१
६४	प्रा. श्री. एस. एन. पाटील	१९८६ च्या ग्राहक संरक्षण कायद्याच्या निर्मितीचा इतिहास	३९२-४००
६५	प्रा. डॉ. वैशाली सु भाकरे	ब्रिटिश सत्तेचे भांडवलवादी धोरण आणि भारतीय अर्थव्यवस्था	४०१-४०५
६६	डॉ राजगम रा पिपळपल्ले	हिंगोली शहरातील नाणे संग्रहकांचे इतिहास लेखनातील योगदान : एक विवेचन	४०६-४१९
६७	सिंधू निवृत्ती लोणकर	दक्षिण भारतातील तिलेवाडी पल्लीयम्मो व रुक्मिणी लक्ष्मीपती यांचे भारतीय स्वातंत्र्य संग्रामात योगदान	४२०-४२४
६८	प्रा. डॉ. वंदना रामदास चवरे	लोकमान्य टिळक व स्त्री शिक्षण - एक चिकित्सक अभ्यास	४२५-४२९
६९	प्रा. डॉ. रुपवते गणेश दादासाहेब	महात्मा फुले यांचे प्रागतिक विचार : एक काळाची गरज	४३०-४३५
७०	डॉ. कृष्णा महादेव पाटील	फुकोची 'शासनपद्धती' (Governmentality) व भारतातील ब्रिटिश 'शासनपद्धती' (System of Governance) - एक चिकित्सक अभ्यास	४३६-४४०
७१	प्रा. डॉ. देविदास गोविंदराव चव्हाण	मराठवाड्यातील शेतकऱ्यांना विजयपुरवठ्याचा अभाव एक गंभीर समस्या	४४१-४४३
७२	प्रा. सोनवणे गीताबाई शिवराम	महाराजा सयाजीराव गायकवाड आणि स्त्रीसुधारणा एक चिकित्सक अभ्यास	४४४-४५४
७३	डॉ. बाळामाहेब काळे	ज्ञानोदय वृत्तपत्रात विसून येणारे महात्मा जोतीराव फुले यांचे शिक्षण विषयक विचार आणि कार्य	४५५-४६१
७४	प्रा. आर. बी. वाघ	मौलाना अबुल कलाम आझादची भारताच्या फाळणी विषयक भूमिका	४६२-४६७
७५	डॉ. विकास विलासराव शिंदे	राजर्षी शाहू महाराज यांचे सामाजिक लोकशाहविषयी विचार आणि कार्य	४६८-४७६
७६	श्री. रामकृष्ण नानागीर बावा	भारताच्या स्वातंत्र्य लढ्यात 'दशनाम गोसावी संप्रदायातील' व्यक्तींचे योगदान	४७७-४८१
७७	स.प्रा. गडगे शांता रंगनाथ	'THE HIGH CASTE HINDU WOMEN' या पुस्तकातून दिसणारे पंडिता रमाबाई यांचे समाज सुधारणा वादी विचार	४८२-४८६
७८	गीता बाबुराव ढाकणे	महाराणी चिमणाबाई द्वितीय यांचे स्त्री समाज सुधारकाच्या भूमिकेतून साकारलेले उल्लेखनीय कार्य	४८७-४९१
७९	प्रा. डॉ. गीतांजली भीमराव बोरडे	स्त्री विषयक सुधारणावादाच्या सत्ताकारणात विधवा सिर्यांच्या आत्मसन्मानाचा पेच : एक अभ्यास	४९२-४९६
८०	श्री. घोडके पुरुषोत्तम अभिमन्यू	बाळ गंगाधरशास्त्री जोषेकर यांच्या कार्याचा तरुण महाराष्ट्रीयन नवविश्वीत वर्गावर पडलेला प्रभाव - एक अभ्यास	४९७-५०२
८१	प्रा. डॉ. अशोक कानडे	बाबुजी आन्हाड : एक सामाजिक आधारवड	५०३-५०६
८२	प्रा. डॉ. नंदकुमार ज्ञानोबा जाधव	भारतीय नागरिकत्व: राज्यघटनेतील तरतुदी	५०७-५१०
८३	रेणुका प्रकाशराव हायके	खाल्हेरच्या महाराणी बावबाबाई शिंदे यांच्या कार्यकर्तृत्वाचा अभ्यास	५११-५१८
८४	डॉ शोभा शिरडोणकर	पार्वती भोर यांचे विविध कार्यांचे पैलू	५१९-५२२
८५	प्रा. डॉ. राजेश मधुकर बारते	स्त्री सक्षमीकरण मूणाल गारे यांची भूमिका : विशेष संदर्भ गर्भलिंग परीक्षण	५२३-५२६
८६	डॉ. संदीप पुंडलिक नन्नावरे	महाराष्ट्रातील स्त्री सुधारणावादी चळवळी	५२७-५३१
८७	साईप्रसाद प्रमोद कुंभकर्णे	डॉ. शंतोलाल पुरवार यांचा ऐतिहासिक चरित्रसंग्रह व योगदान	५३२-५३७
८८	मॉर एम. एस	द्वारकाधीश कोटणीस स्मारक	५३८-५४१
८९	गगनदीप सिंह	बलिदान की गूँज: डॉ. दीवान सिंह कालेपानी की कलम से जेल तक की यात्रा, एक जीवित विरासत	५४२-५४७
९०	Waghmare Kabirdas Sudam	EMERGE OF BUSINESS HISTORY IN INDIA	५४८-५५३
९१	Onkar Ganpat Dongare	Educational Reforms during the rule of the East India Company	५५४-५६०

ISSN No. 2231-4342

Educational Reforms during the rule of the East India Company.

Onkar Ganpat Dongare

Assistant Professor

Mahatma Phule College Pimpri, Pune

Email: onkardongare009@gmail.com

Mob : 7083517833

Abstract : The East India Company ruled India during the period of one hundred years from 1757 to 1857. During their tenure, many educational reforms and educational transitions took place in India. We are going to review the period of company rule, educational reforms in this period.

Objective:

1. To study the educational policy of the East India Company.
2. To know the educational efforts of the Christian missionaries during the rule of the East India Company.

Key Words : East India company, Educational Reforms during AD1757-AD1857.

Introduction:

Indian education has an ancient heritage. Ancient texts mention that rich educational systems and excellent centers of study existed in India since ancient times. Students used to come from all over the country to get this education. In ancient times, education was imparted through *Gurukul* system. An individual was given the knowledge of his responsibilities towards the society, family etc. In that time education system was dominated by religion and education was limited to certain classes only. However, the standard of education was very high. During the medieval period, however, due to foreign invasions of India, the standard of education began to decline. During this period, there were irregularities in the education system, the poor and women did not get education facilities. In